

**„AUTOR A DÍLO“
METODY KVALITATIVNÍ ANALÝZY
LITERÁRNÍCH TEXTŮ**

Ida Kodrlová, PSÚ AVČR

Tel. +420 541 636 258

E-Mail: ida@psu.cas.cz

<http://fss.muni.cz/~kodrlova>

Otázky

- Je možné vytvořit kvalitní výzkumný design zahrnující použití počítačového programu, jemuž zcela nerozumím???
- Jak se vypořádat s etickými problémy při publikaci informací o známých osobnostech???
- Je nutné/dobré při práci s programem na analýzu textů mít předpřipraveny hypotézy?
- Lze pak hypoteticky zkoumat vztah mezi koncepty, z nichž jeden je zakotvený v teorii/dřívějších výzkumech a druhý zcela nově intuitivně „zvolený“? Pokud ano, jak na to, abychom věděli, co vlastně „měříme“?

Žijící versus nežijící autoři

	žijící	nežijící
Interview/post-interview	+	-
Dotazníky, projektivní metody	+	- (jen příbuzným)
Analýza díla	+	+
Analýza biografie/psychobiografie	- (není jí tolik)	+

Metody analýzy literárních děl

Kvalitativní metody	Kvalitativně-quantitativní metody
Tematická a komparativní analýza	Tematická/obsahová analýza zaměřená na četnosti daných kategorií
Obsahová analýza	The Hyperspace Analog to Language Model (HAL)
Life-story, psychobiografie (volné asociace)	LIWGN (Linguistic Inquiry and Word Count), MINERVA?, SFINX? a spol.

Výhody a nevýhody – žijící vs. nežijící autoři

žijící	nežijící
Možnost zkoumání kreativního procesu přímo (políbení múzou).	Možnost studia vztahů sebevražedného jednání, duševní poruchy a kreativity post.
Etické problémy - souhlas autora s uveřejněním výsledků výzkumu...	Etické problémy - „poškození“ příbuzných a jiných pozůstalých...
Málo biografických materiálů, ale možnost přímé diagnostiky.	Mnoho (někdy) biografických materiálů, ale nemožnost přímé diagnostiky.

Příklad 1: Tematická a komparativní analýza díla a biografie SP

CASE STUDY – PŘÍPADOVÁ STUDIE
Analýza osobnosti Sylvie Plathové
aneb
Analýza literárního díla a diagnostika

Ida Kodrlová, PSÚ AVČR

Tel. +420 541 636 258

E-Mail: ida@psu.cas.cz

<http://fss.muni.cz/~kodrlova>

Cíl výzkumu

- objasnit vztahy mezi dílem Sylvie Plathové a jejím životním příběhem, tak, jak je popisován v biografických materiálech, a ukázat na tomto tématu možnosti využití kvalitativní metodologie v psychologickém výzkumu

Základní otázky výzkumu

1. Jakou podobu měly vztahy Sylvie Plathové k tzv. významným druhým a jak se podílely na utváření její osobnosti?
2. Jaké bylo sebepojetí a Self Sylvie Plathové?
3. Jaká byla afektivita Sylvie Plathové?
4. Jaké byly motivy, které vedly Sylvii Plathovou k její sebevraždě roku 1963
5. Lze na základě analýzy dostupných materiálů rekonstruovat osobnost Sylvie Plathové?
6. Liší se odpovědi na výše zmíněné otázky, pokoušíme-li se na ně odovědět na základě studia biografických

Metodologický postup

A. Tematická analýza

(podle Rose a Burwooda, 2001)

1. sběr dat
2. ponoření se do problému (*immersion*)
3. generování kategorií
4. redukce kategorií
5. sloučení kategorií (*merging*)
6. kontrola kategorií
7. propojení kategorií
8. sestavení komentáře (*writing up*)

B. Komparativní analýza

C. Interpretace a rekonstrukce vývoje osobnosti Sylvie Plathové

Biografie Sylvie Plathové

- 27.10.1932 - narozena v Jamaica Plain u Bostonu
- 9.11.1940 - zemřel Otto Plath
- 1950 - 1955 - studium na Smith College
- červen 1953 - New York - hostující editorka časopisu *Mademoiselle*
- 24.8.1953 - pokus o sebevraždu
- 1955 - Cambridge – Fulbrightovo stipendium
- 16.6.1956 - svatba s Tedem Hughesem (Londýn)
- 1957 - vyučuje na Smith Colege
- 1959 - Ted a Sylvia se stěhují do Anglie
- 1.4.1960 - Frieda Hughes
- 17.1.1962 - Nicholas Hughes
- červenec 1962 - Sylvia zjišťuje, že je jí Ted nevěrný
- prosinec 1962 - Sylvia se stěhuje s dětmi do Londýna
- 11.2.1963 - sebevražda

Příklad 1: Kategorie ← tematická a komparativní analýza díla a biografie SP

KATEGORIE	SUBKATEGORIE				
	Otec	Matka	Manžel	Muži obecně	
Vztah k významným druhým ambivalence štěpení	<ul style="list-style-type: none"> • Otto Plath jako zdroj Sylviina: • perfekcionismu • nízkého sebehodnocení • strachu z opuštění 	<ul style="list-style-type: none"> • Aurelia Plath jako špatný objekt: • strach z projektivní identifikace • strach z matčina osudu 	<ul style="list-style-type: none"> • Ted Hughes jako objekt: • introjektivní identifikace • idealizace • fantazií omnipotence 	<ul style="list-style-type: none"> • hledání „otce“ • strach ze ztráty vlastního self • touha po splnutí a identifikaci s mužem se silným Egem 	
	Sebehodnocení	Falešné a pravé self	Destruktivní tendence	Identita a role	Obranné mechanismy
Self a sebezpojetí	<ul style="list-style-type: none"> • založeno na vnějším přijetí • perfekcionismus 	<ul style="list-style-type: none"> • velká diskrepance mezi FS a PS • FS jako ideální self 	<ul style="list-style-type: none"> • sebedestrukce jako zdroj sebeuvědomění a obrana proti úzkosti a pocitům prázdnoty 	<ul style="list-style-type: none"> • konfúze rolí: • matka • spisovatelka • manželka 	<ul style="list-style-type: none"> • introjektivní identifikace • štěpení • strach z projektivní identifikace • sublimace • promiskuita
	Zlost		Deprese		
Emoce afektivita	← sebehodnocení ← nedostatek pocitu lásky		← frustrace spojené s: <ul style="list-style-type: none"> • literární a biologickou infertilitou • nedostatkem fyzické aktivity • neschopností vyjít z FS a vyjádřit zlost 		
Motivace k sebevraždě	<ul style="list-style-type: none"> • pocity bezcennosti vlastní existence, osamělost, sebehodnocení, touha po vytvoření mýtu, poslední snaha „ochránit“ pravé self 				

Pokus o sebevraždu a sebevražda

- 1953
 - výrazně depresivní
 - pocity viny při úvahách o smrti otce
 - zanedbávání hygieny
 - anhedonie – neschopnost prožitku radosti
 - pocity vyčerpání

**Dying is an art, like everything else.
I do it exceptionally well.**

- 1962-1963
 - výrazně depresivní
 - pocity viny nad ztrátou Teda, neúspěchu ve vztahu
 - poruchy spánku

(10/29/1962, Lady Lazarus, Plath, 1981, p. 244)

DSM-IV: Borderline Personality Disorder

A pervasive pattern of instability of interpersonal relationships, self-image, and affects, and marked impulsivity beginning by early adulthood and present in a variety of contexts, as indicated by five (or more) of the following:

- ✓ (1) frantic efforts to avoid abandonment
- ✓ (2) unstable and intense interpersonal relationships, altering between extremes of idealization and devaluation
- ✓ (3) unstable self-image and sense of self
- ✓ (4) impulsivity (sexual relationships, reckless skiing and biking)
- ✓ (5) recurrent suicidal and self-mutilating behavior
- ✓ (6) affective instability, marked reactivity of mood (irritability, dysphoria)
- ✓ (7) chronic feelings of emptiness
- ✓ (8) intense anger or difficulty controlling anger
- ? (9) transient, stress-related paranoid ideation, severe dissociative symptoms

DSM IV Major Depressive Episode

5 (or more) of the following symptoms have been present during the same 2-week period and represent a change from previous functioning; at least one of the symptoms is either (1) depressed mood or (2) loss of interest or pleasure

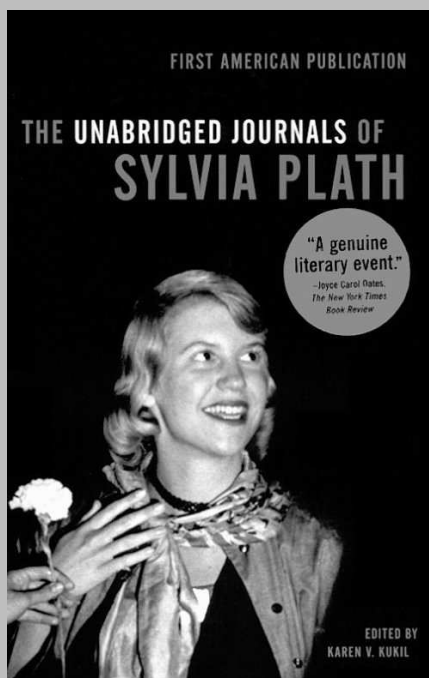
- ✓ (1) depressed mood
- ✓ (2) anhedonia
- ? (3) weight loss
- ✓ (4) sleep problems
- ✓ (5) psychomotor retardation
- ✓ (6) fatigue or loss of energy nearly every day
- ✓ (7) feelings of worthlessness or excessive or inappropriate guilt
- ✓ (8) diminished ability to think or concentrate, or indecisiveness
- ✓ (9) thoughts of death, suicidal ideation

Výhody a nevýhody

výhody	nevýhody
šíře a hloubka informací	hrozí přehlcení informacemi a dezorientace
prostor pro kreativitu ze strany výzkumníka	subjektivita
prostor pro neočekávaná zjištění	časová náročnost
vytváření hypotéz pro další výzkum	nelze generalizovat na populaci (↔case study)
„ilustrativnost“ příkladů k jednotlivým kategoriím	publikace ilustračních příkladů ke kategoriím

ANALÝZA DENÍKŮ SYLVIE PLATHOVÉ POMOCÍ VÍCEROZMĚRNÉHO MODELU JAZYKA - HAL

(The Hyperspace Analog to Language Model)

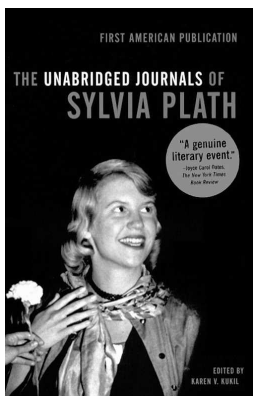

Ida Kodrlová*, Allison Beth Kaufman**,
James Corey Kaufman***,
Ivo Čermák*, Curt Burgess**

*Psychologický ústav, AVČR
**University of California, Riverside
***California State University, San Bernardino

Výzkumné otázky a cíl studie

- Je možné pomocí modelu HAL zachytit rozdíly v prožívání Sylvie Plathové ve čtyřech obdobích jejího života?
- Bude v denících Sylvie Plathové toto prožívání zachyceno v těchto čtyřech obdobích rozdílně?
- Hypotéza:

V obdobích předcházejících pokusu o sebevraždu a sebevraždě samotné (1. a 4. období), bude větší HAL distance mezi slovy s pozitivním nábojem a zájmeny odkazujícími k první osobě jednotného čísla, a naopak menší distance mezi slovy s negativním nábojem a zájmeny, než v období společného života Plathové s Tedem Hughesem (2. a 3. období).

Příklad 2:

HAL (The Hyperspace Analog to Language Model)

Metoda – rozdělení deníků SP

1. soubor	USA	Smith College (1950 - 24.8. 1953)	Od 1950 do 14.6.1953
pokus o sebevraždu (24.8.1953) a hospitalizace - ECT (srpen - leden 1953)			
2. soubor	mimo USA	Fulbrightovo stipendium na Newnham College, Cambridge University (1955 - 1957) Setkání (25.2. 1956) a svatba s Tedem Hughesem (16.6.1956) Líbánky ve Španělsku (léto 1956)	Od 22.11.1955 do 11. 3. 1957.
3. soubor	USA	Po prvním roce manželství.	Od 15.6. 1957 do 15.11. 1959.
dcera Frieda (1.4.1960)			
4. soubor	mimo USA	Jeden rok před sebevraždou. Syn Nicholas (17.1.) Sylvia objeví Tedovu nevěru (červen)	Od ledna do června 1962.

Metoda – další práce s textem

- Konverze textů souborů do formátu ASCII.
- Výběr slov pozitivně a negativně zbarvených.
- Srovnání kontextů slov emocionálně pozitivně a negativně zbarvených a anglických zájmen “I” (já), “me” (mě), “my” (mé), a “myself” (já sama).
- Vypočítání vzdáleností těchto kontextů.
- Zprůměrování vzdáleností.
- MANOVA

Příklad 2:

HAL (The Hyperspace Analog to Language Model)

Ukázky slov pozitivně a negativně zbarvených

pozitivní		negativní	
vynikající	brilliant	bázlivý	afraid
kreativní	creative	pláč	crying
víra	faith	tmavý	dark
budoucnost	future	smrt	death
dobré	good	zoufalý	desperate
naděje	hope	zemřít	die
smích	laughter	prázdný	empty
žít	live	závist	envy
láska	love	strach	fear
hezké	pretty	zabít	kill

Příklad 2:

HAL (The Hyperspace Analog to Language Model)

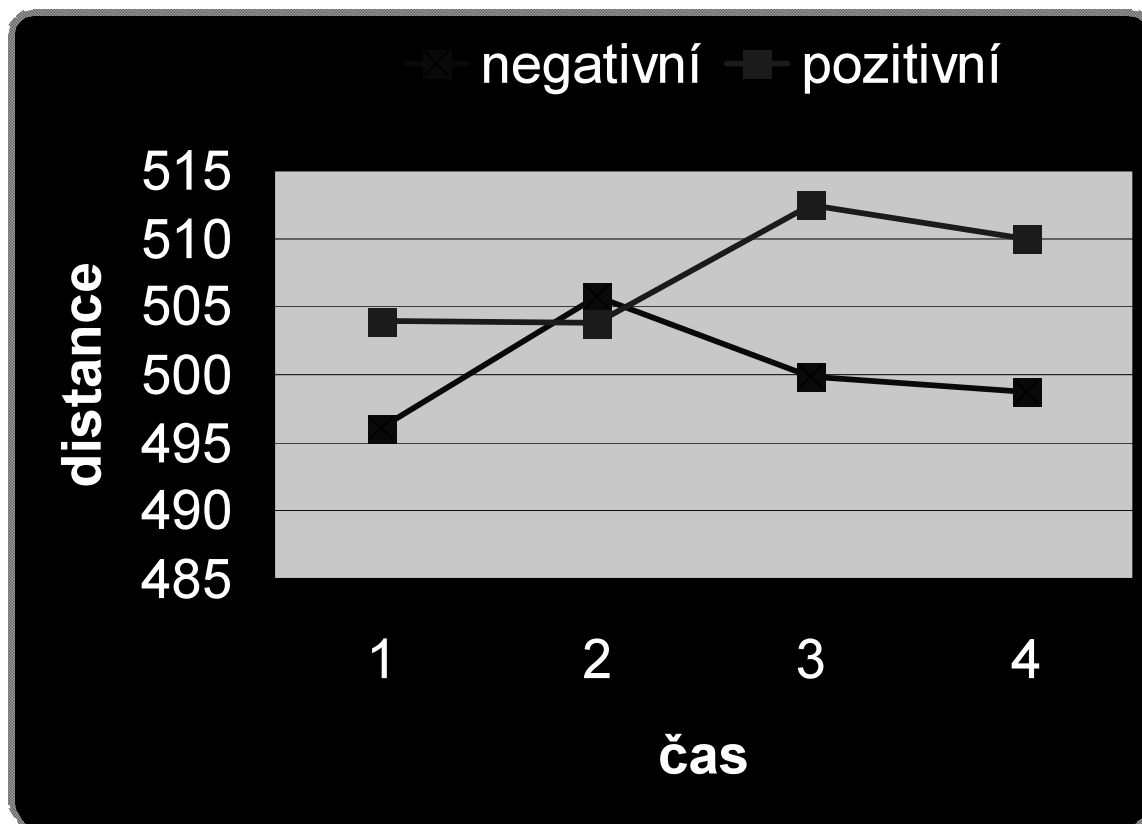
Výsledky

Průměrné vzdálenosti kontextů „pozitivních“ a „negativních“ slov a zájmen odkazujících k první osobě jednotného čísla ve čtyřech obdobích života Sylvie Plathové:

	1. období	2. období	3. období	4. období
„Pozitivní“ slova	503.9	503.8	512.5	510.0
„Negativní“ slova	496.1	505.7	499.9	498.8

MANOVA - [Rao's R (4, 126) = 1.26, n.s.]

Výsledky

Graf č. 1:

Křivka zobrazuje trend průměrných distancí mezi kontexty „pozitivních“ a „negativních“ slov a zájmen odkazujících k první osobě jednotného čísla ve čtyřech obdobích života Sylvie Plathové

Nevýhody (a výhody)

- složitost programu HAL
- nutnost volby hypotézy ☹ (viz LIWGN) – špatná hypotéza a volba negativně a pozitivně zbarvených slov bez zakotvení v teorii (jen LIWGN) a konsensu odborníků (literární dílo a analýza osobnosti autora versus média a analýza reprezentací konkrétních pojmů a „propagace“ stereotypů)
- intuitivní rozdělení deníků – nezakotvenost v teorii

Příklad 3:

Kvalitativně – kvantitativní analýza rizikových faktorů sebevraždy

SUICIDÁLNÍ PROCES V ŽIVOTĚ A DÍLE SYLVIE PLATHOVÉ

Ida Kodrlová, PSÚ AVČR

Tel. +420 541 636 258

E-Mail: ida@psu.cas.cz

<http://fss.muni.cz/~kodrlova>

Cíl výzkumu

- pokusit se identifikovat faktory, které jsou považovány za rizikové vzhledem k sebevražednému chování, v díle Sylvie Plathové

Základní otázky výzkumu

1. Do jaké míry jsme schopni na základě analýzy literárního díla interpretovat suicidium autora/autorky?
2. Jakou roli hraje přítomnost biografických materiálů, teoretického rámce či volba výzkumného cíle?
3. Co odlišuje přístup z teorie vycházející a teorii utvářející?

Literární dílo jako dopis na rozloučenou

- dopisy na rozloučenou jsou „ultraosobními“ dokumenty
- Díla autorů, kteří spáchali sebevraždu
 - pokus odvrátit sebevražedný proces?
 - manifestace sebevražedného procesu?

Příklad 3: Kvalitativně – kvantitativní analýza rizikových faktorů sebevraždy

Rizikové faktory sebevraždy - Leenaars (1988)

INTRAPSYCHICKÉ FAKTORY

NESNESITELNÁ PSYCHICKÁ BOLEST	
KOGNITIVNÍ STAŽENÍ	rigidita myšlení, zúžení fokusu, tunelové vize, permutace a opakování traumatu
NEPŘÍMÉ PROJEVY	ambivalence nebo nepřímá agrese, podřízení se, sumpise, oddanost, flagelace (sebeobviňování) až masochismus
NESCHOPNOST PŘIZPŮSOBENÍ	
SÍLA JÁ	narušena (např. nemocí nebo traumatem)

Rizikové faktory sebevraždy - Leenaars (1988)

INTERPSYCHICKÉ FAKTORY	
INTERPERSONÁLNÍ VZTAHY	problémy v navázání nebo udržení objektových vztahů nebo frustrace „attachment need“
ODMÍTNUTÍ - AGRESE	Schneidman (1985) - sebevražda ← vražedné impulzy, přání nebo potřeby původně naměřené na traumatiuzující událost nebo osobu, která jedince odmítla
IDENTIFIKACE – ÚNIK	Leenaars (1988) – intenzivní identifikace se ztracenou nebo odmítající osobou nebo ztraceným ideálem

Kognitivní sevření

- zakrytá zrcadla jako reprezentace kognitivního sevření – tunelového vidění
- slovo „zrcadlo“ se objevuje v 8 z 20 básní napsaných během posledních 4 měsíců života Plathové
- slova „zemřít“ a „smrt“ jsou použita 49-krát v 51 básních napsaných v posledních 8 měsících života Plathové

Ach ty, která pojídáš
lidi jako paprsky světla, nech
alespoň toto zrcadlo
uchráněno, nevykoupeno
hrdliččím skonem,
slávou,
mocí a slávou.

Brasilia (Hughes & Plath, 1981, 259)

Srdce se zavírá,
moře klouže zpátky,
zrcadla jsou zastřena.

Contusion
(Hughes & Plath, 1981, 271)

Odmítnutí – agrese

- frustrace z neuspokojených potřeb

Nemůžeš mi to dát?
Nestyď se – mně je jedno, jestli je to jen něco malého.
Nebud' skoupý, jestli je to jak slon, beru to taky.

Birthday Present (Hughes & Plath, 1981, 206)

Jsem holá jak oškubaná slepice, copak mě nikdo nemá rád?

The Bee Meeting (Hughes & Plath, 1981, 211)

Tunelové vidění a plán sebevraždy

- Schneidman (1982):
psaní jako „death facilitating process“

*Ted' je ta žena dokonalá.
její mrtvé
tělo má úsměv naplnění,
iluze řecké nutnosti*

....

*Obě mrtvé děti se stočily, bílí hadi,
každé u malého
džbánku mléka, už prázdného.
Složila si je
nazpět do těla jak plátky
růže...*

Nepřímé projevy a další rizikové faktory

- “Bitch Goddess“

*Povstávám z popele,
vlasy mám z rudých stuh
a žeru muže jako vzduch.*

Lady Lazarus (Hughes & Plath, 1981, 247)

Výhody (a nevýhody)

- předem stanovené kategorie na základě teorie o rizicích sebevraždy
- doplnění kategoriemi dalšími
- spojení kvalitativního a kvantitativního pojetí
- možnost dalšího HAL výzkumu (death, kill, red, blue atd. - zkoumání kontextuálních okolí slov)

KONEC PREZENTACE

Díky za trpělivost!!!

Náměty a připomínky přijímá Ida Kodrlová

Tel. +420 541 636 258

E-Mail: ida@psu.cas.cz

<http://fss.muni.cz/~kodrlova>